

Excellenciás Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Vendégek!

- Egy lexikon szócikke legfeljebb azt tudja megtanítani a gyermekeinknek, hogy a Holokauszt 6 millió európai zsidó tragédiája. Ezért a *mi* dolgunk megtanítani nekik, hogy a Holokauszt *nem csupán 6 millió férfi, nő és gyermek tragédiája*: hanem az egész emberiségé.
- Ahogy egy magyar katolikus költő, Pilinszky János írta: a Holokauszt *a század botránya*. És ezen – Kertész Imre szerint, az Auschwitzot megjárt, Nobel-díjas magyar író szerint – azt értette, hogy a Holokauszt „a keresztény kultúrkörben esett meg, s így a metafizikai szellem számára kiheverhetetlen.”¹
- A Holokauszt, a Shoa a földrajzi és időbeli határoktól független tapasztalata az embernek. Egyetemes tanulság.
- Annak *kell* lennie, *azzá kell* válnia – különben nem vagyunk méltók arra, hogy 'embernek' nevezessünk. Különben nem vagyunk méltók arra, hogy a Teremtő továbbra is a mi gondjainkra bízsa ezt a bolygót; lakói közül épp minket ruházzon fel értelemmel és lélekkel.
- Az értelem és a lélek ugyanis nemcsak jog. Hanem kötelesség is.
- A gyilkosság, és különösen a *népirtás* pedig az emberi léthez való jog megsértése, az emberi létezéssel járó kötelességek megszegése. Voltaképpen a Teremtő elárulása.
- Egyetemessége mellett azonban a Holokauszt nekünk, magyaroknak nemzeti tragédiánk is. Saját szavunk is van rá: *Vészorszak*². Angolra talán vissza sem adható, milyen baljós és atavisztikus ez a szó...
- Igen, a Vészorszak, a Holokauszt nekünk nemzeti tragédiánk. Kétszeresen is az.
 - Egyfelől azért, mert a Holokauszt minden tízedik, Auschwitz-Birkenau táborának pedig minden harmadik áldozata magyar állampolgár volt.
 - Másfelől pedig azért, mert nemcsak az áldozatok, de a bűnösök közül is sokan magyarok voltak.
- A Holokauszt a magyarok számára ősi, bibliai bűn: *testvérgyilkosság*. Tagadása, elárulása mindannak, amire a kultúránk, nemzeti azonosságtudatunk épült. *Magyarságunk* elárulása is.
- Azért, mert Magyarországon, ebben a kétszeresen is érintett Közép-Európai országban évtizedekig a múlt meghamisítása és elfeledése volt az uralkodó ideológia.
- „*Elfelejteni a múltunkat, elmosni az erkölcsi határt bűnös és áldozat között. Elfeledni önmagunkat.*” Ez volt az ár, amit a kommunista zsarnokság a gulyáskommunizmus hazug nyugalmaért cserében követelt a magyaroktól.
- A kommunista diktatúra éveiben a felejtéspolitikai, a kollektív amnézia kultúrája hiúsította meg a szembenézést, a múlt bevallását.

¹ „[Holocaust] occurred in a Christian cultural environment, so for those with a metaphysical turn of mind it can never be overcome” – *részlet a hivatalos fordításból – a szerk.*

² Magyarul hagyni javaslom az angol szövegben is, legfeljebb az első említéskor zárójelben közölném az angol szómagyarázatát. – *a szerk.*

- És ezáltal valamiféle *katarzist* is, amely nélkül nincs megtisztulás, nincs újrakezdés.
- Ám be kell vallanom Önöknek, *hölgyeim és uraim*, hogy e katarzissal adós maradt – a vasfüggöny lebontása, a rendszerváltozás után megszülető – szabad Magyarország is!
- Évekig, évtizedekig tovább élt a Holokauszthoz kapcsolódó féligazság. Vagy egyenesen *hazugság*.
- Az, hogy nemcsak *ellenünk* követtek el bűnöket. Hanem mi is vétkeztünk önmagunk ellen. Tétlenséggel és sajnos tettel is.
 - Egyrészt a magyar állam egyes vezetőit súlyos, személyes felelősség terheli a magyar zsidók deportálásáért. Saját polgárait halálra ítéeléséért.
 - Másrészt a magyar állam *nem volt képes* megvédeni saját polgárait, de nem is követett el minden tőle telhetőt.

Hölgyeim és Uraim!

- Tudjuk: a szembenézés fájdalmas, vitáktól kísért, hosszú folyamat. Talán – definíció szerint –nem is zárulhat le soha teljesen.
- Ez az út egy embert próbáló folyamat, amely azonban egyedülként vezethet egy olyan világba, amelyben Auschwitz nem történhet meg soha többé. Soha többé!
- Ezen az úton fontos mérföldkő a mai nap. Illetve az, amit ez a nap jelképez.
- Nagy tisztelettel köszönöm tehát Bokova főigazgató-asszonynak és az Unesco-nak a közös gondolkodást és a támogató együttműködést a munkánkban!
- Engedjék meg, hogy a magyar kormány nevében *itt és most* újra megerősítsem azt az elkötelezettséget, amely ezt az együttműködést életre hívta és végig jellemezte. Magyarország elkötelezett támogatója és partnere az Unesco célkitűzéseinek, nemes missziójának, és meggyőződéses támogatója a *holokauszt oktatási programnak!*
- A 70. évforduló minden mást megelőzően fontos üzenetének ugyanis épp ennek kell lennie:
- **A magyar állam soha többé nem engedi el egyetlen polgára kezét sem! A magyar állam megvédi minden fiát és lányát. Megvédi őket a gyilkos szándékoktól, a külső ellenségtől és a belső árulástól.**
- **Magyarország, ez a Holokauszt utáni új, európai ország megtanulta a történelmi leckét és azt nem is engedi elfelejteni senkinek!**

Hölgyeim és Uraim!

- A magyar kormány célja az, hogy a Holokauszt magyarországi emlékévét a *szembenezés* idejévé tegye. Fordulóponttá a szabad Magyarország történelmében.
- A fájdalmas évforduló ugyanis nem tűr el több befejezetlenséget, nem tűr több önáltatást. Magyarországnak pedig ma olyan kormánya van, amely nemcsak *kész, de képes is* arra, hogy ezt az emlékezetpolitikai fordulatot végrehajtsa.
- A szembenezés számunkra azt jelenti, hogy nincs többé kétféle történelemkönyvünk, politikai preferenciáink és világnézetünk szerint. Csak *közös történelemkönyvünk*.
- Amelyből tanulva az új nemzedékek úgy nőnek fel, hogy az iskolában elsajátított *nemzeti emlékezet* és azok az emlékek, amelyeket a szüleiktől, nagyszüleiktől örökölnék, végre nem mondanak egymásnak ellent.
- A Holokauszt Emlékév a *tanításról* szól. A szó szoros és átvitt értelmében. Meggyőződésünk ugyanis, hogy a Holokauszt után *Az Iskola* egyik legfőbb feladata minden európai nemzet számára az, hogy ami 70 éve megtörtént, az ne történhessen meg újra.
- A szembenezés ezért azt jelenti, hogy erkölcsi törvénné tesszük az emlékezés parancsát és a felejtés tilalmát. Másképpen fogalmazva: a célunk az, hogy a 21. században kizárólag úgy lehessen magyar felnőtté válni, hogy az ember éppúgy ismeri a magyarok *önmaguk ellen elkövetett* bűneit, ahogy az embermentő magyarok emlékezetét is.
- A felejtés ugyanis rájuk is vonatkozott: velük szemben éppúgy hűtlenek voltunk, mint azokkal szemben, akiket *ők* mentettek.
- A szelektív felejtésre azonban nem gyógyír a szelektív emlékezet!
- Azon évtizedek után, amikor a nemzeti emlékezetből lassan kitöröltük a bűnös magyarokat, most, a megkésett bűnbánat gyakorlása közben sem eshetünk át a ló túlsó oldalára. Abba a hibába, hogy nem beszélünk a Jókról is.
- Emlékeznünk kell a jóságra, az emberségre is, amelyet a bátrak a legembertelenebb időkben is megőriztek. Emlékeznünk és emlékeztetnünk kell rájuk is. Ha megengedik a szó kölcsönvétele: „a magyar igazakra” is!
- Azokra, akik – honfitársaik életével együtt – megmentették Magyarországot becsületét is.

Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Vendégek!

- Az egyik legnagyobb magyar költőnek, József Attilának van egy verse a Dunáról. Európa nagy folyójáról, amely végtelen hömpölygésével a magyar történelem egyik szimbóluma is.
- Ez a folyó 70 éve sok honfitársunk hullámsírja lett. A vízbe lőtt magyarok után csupán elárvult cipők maradtak a rakpart kövein, amelyek bronzból öntött másait ma is megtalálni a pesti Duna-parton.
- Ennek a nagy költeménynek az utolsó versszaka így szól, engedjék meg, hogy ezzel zárjam a felszólalásomat:

*„Elegendő
harc, hogy a multat be kell vallani.
A Dunának, mely mult, jelen s jövő,
egymást ölelik lágy hullámai.
A harcot, amelyet őseink vívtak,
békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk; és nem is kevés.”³*

- Köszönöm, hogy meghallgattak!

³ Enough of conflict goes
Into that need which must confess the past.
The Danube's tender ripples which compose
Past, present, future, hold each other fast.
The battle which our ancestors once fought
Through recollection is resolved in peace,
And settling at long last the price of thought,
This is our task, and none too short its lease.